

Kurt G a r t n e r. *Briefe eines Pfarrers zur Reform der Gemeindepastoral*. Freiburg–Basel–Wien 1989 ss. 217.

Współczesne przemiany cywilizacyjne zmieniły środowisko społeczne ukazując parafię i duszpasterstwo parafialne w nowych wymiarach. Pod wpływem tych przemian parafia, nawet najbardziej tradycyjna, przechodzi dostrzegalną ewolucję. Życie społeczne, bazujące przedtem na sąsiedztwie i relacjach osobowych, staje się w nowych uwarunkowaniach bardziej złożone i skomplikowane. Pociąga to poważne konsekwencje w życiu parafii. Stąd parafia w ostatnich dziesiątkach lat stała się z konieczności przedmiotem poszukiwań i dyskusji tak teoretyków, jak i praktyków duszpasterstwa. Poszukuje się adekwatności duszpasterskiej parafii w zupełnie nowych uwarunkowaniach. W wachlarzu zróżnicowanych poglądów i propozycji znajdują się wypowiedzi zapowiadające zmierzch parafii, przynajmniej w dotychczasowym jej kształcie, a także twierdzenia akcentujące długowieczną tradycję parafialną, historycznie i cywilizacyjnie uwarunkowaną. Często w tych poszukiwaniach fakty splatają się z zasadami i imperatywami pastoralnymi, zmierzającymi do tego, aby soborowy obraz parafii osiągnął w praktyce codziennej kształt żywy i realny. Owocem tych dyskusji i poszukiwań jest recenzowana książka Kurta Gartnera. Autor poszukuje w niej adekwatnej do potrzeb współczesnych koncepcji parafii i duszpasterstwa parafialnego. Problem ten widzi Gartner jako istotny element posoborowej odnowy Kościoła. Przeprowadzone w książce analizy opierają się na dobrym przygotowaniu teologicznym i bogatym doświadczeniu duszpasterskim autora. K. Gartner, jako pastoralista i proboszcz wielkemiejskiej parafii, swoje przemyślenia zawarł w formie 12 listów skierowanych do swego biskupa.

Omawiana książka składa się z dwóch części. W pierwszej części, obejmującej siedem listów do biskupa, Gartner sformułował tezy odnoszące się do reformy duszpasterstwa parafialnego i samej parafii (s. 11-117). W drugiej części, składającej się z pięciu listów do biskupa, autor ukazał możliwości rozwoju życia religijnego w kontekście funkcjonowania różnych wspólnot religijnych w parafii (s. 120-217).

Punktem wyjścia w refleksji Gartnera jest teza, iż budowanie wspólnot chrześcijańskich jest podstawowym zadaniem współczesnego duszpasterstwa (Brudergemeinde als Pastoralprinzip s. 12-21). Osoba, która chce uczestniczyć w życiu chrześcijańskim, powinna być wprowadzona w wiarę, w liturgię i praktykę życia chrześcijańskiego właśnie we wspólnocie religijnej. Życie chrześcijanina związane jest z istnieniem i funkcjonowaniem wspólnot braterskich. Niemożliwa jest, zdaniem Gartnera, odnowa Kościoła bez przebudowy parafii z jednostki administracyjnej w autentyczną wspólnotę religijną. Parafia, jako religijna wspólnota wspólnot istniejących na jej terytorium, jest w istocie dziełem Ducha Świętego i nie może być zrealizowana inaczej jak w wierze i miłości braterskiej (s. 20).

Dla poszczególnego chrześcijanina drogą prowadzącą do wspólnoty braterskiej jest zmiana postawy poprzez życie sakramentalne. Przepowiadanie parafialne powinno ukazywać sakramenty w ich chrystologicznej, eklezjalnej i personalistycznej treści, aby wzbudzić konieczne dyspozycje do godnego ich przyjęcia. Siedem sakramentów trzeba ukazywać zgodnie z ich własną naturą i celem, nie tylko jako środki pozwalające przewyciężyć grzech i jego skutki, ale jako sakramenty wiary i źródło łaski dla poszczególnych osób i wspólnot.

Wzgląd na budowanie parafialnej wspólnoty braterskiej powinien stanowić ważny czynnik przy sprawowaniu sakramentów. Problem ten jest tym bardziej aktualny, ponieważ wielu wiernych w praktyce codziennej nadal uważa sakramenty święte za indywidualny środek zbawczy, a ich udzielanie za proces zachodzący wyłącznie pomiędzy szafarzem i przyjmującym sakrament. Zbyt mało dostrzegany jest wspólnotowy wymiar sakramentów i czynny udział parafian przy ich udzielaniu, co odbija się ujemnie na wykorzystaniu ich przy budowaniu i umacnianiu poczucia wspólnotowego wiernych. W obecnej sytuacji jest pilna potrzeba przemyślenia i zastosowania w praktyce nowych form działania, które by w codziennym życiu parafii wydobywały wspólnotowy i parafialny charakter sakramentów. W praktyce duszpasterskiej trzeba dawać pierwszeństwo sprawowaniu sakramentów św. w obecności zgromadzonej wspólnoty parafialnej. Należy także dążyć, aby zgromadzona wspólnota brała czynny udział w świętych obrzędach, w formie dla nich przewidzianej przez prawo kościelne.

W budowaniu wspólnoty parafialnej Gartner szczególną rolę przypisuje przyjęciu lub odnowie przyjęcia sakramentu Chrztu św. W praktyce chrzcielnej należy uwypuklić aspekt włączenia nowo ochrzczonych do wspólnoty parafialnej. Chrzest jest nie tylko świętem rodzinnym, jest on także wydarzeniem parafialnym. Ponieważ chrzest oznacza włączenie do parafii, dlatego wspólnota parafialna musi czuć się odpowiedzialna za przyjmujących chrzest, i to zarówno dzieci ochrzczone, jak i nowo ochrzczone osoby dorosłe. Parafia nie może ich pozostawiać samych sobie. Jako nowi parafianie potrzebują oni oparcia we wspólnocie parafialnej. Potrzebne jest środowisko chrześcijańskie, aby przekazać im wartości i zasady życia chrześcijańskiego oraz usposobić do życia wspólnotowego. Trzeba uwrażliwiać wiernych, że wspólnota parafialna jest odpowiedzialna za to, by nowo ochrzczone dzieci lub dorośli wzrastali we wspólnocie wiary. Punktem wyjścia w tym procesie przemian jest przechodzenie od zwykłej formy udzielania chrztu aż do przekształcenia jej w parafialną uroczystość.

K. Gartner wiele miejsca poświęcił znaczeniu Eucharystii w budowaniu parafialnej wspólnoty (s. 22-56). Z Eucharystii bowiem bierze początek i do Eucharystii prowadzi cała działalność parafii. Niemożliwe jest stworzenie wspólnoty chrześcijańskiej, jeżeli nie ma podstaw w sprawowaniu Eucharystii. Od niej zatem trzeba zacząć wszelkie wychowanie do ducha wspólnoty. Szczególnie niedzielna Eucharystia ukazuje parafię jako wspólnotę siostr i braci (s. 41). W niedzielnym zgromadzeniu Ludu Bożego wokół ołtarza parafia ukazuje się jako wspólnota. Ludzie różnego wieku, wykształcenia, zawodu i pochodzenia społecznego spotykają się razem na niedzielnej liturgii parafialnej, tworząc jedność przekraczającą wszystkie różnicowania. W spotkaniu eucharystycznym parafia staje się wciąż na nowo tym, czym w istocie jest (s. 34-70). W tym celu trzeba rozwijać u wiernych takie poczucie wspólnoty eucharystycznej, aby każdy uczestnik spotkania eucharystycznego czuł się zespolony z innymi członkami Kościoła miejscowego więzami wiary i miłości braterskiej.

Autor recenzowanej książki mocno akcentuje rolę prezbitra we wspólnocie religijnej. Jego zdaniem nie ma wspólnot braterskich bez kierownictwa prezbitera. Przemiana parafii, niejednokrotnie wielkiej, z jednostki administracji kościelnej w prawdziwą wspólnotę wspólnot braterskich, może, zdaniem Gartnera, dokonać się, jeżeli proboszcz w porozumieniu z powstającymi w parafii wspólnotami braterskimi, będzie przewodził parafii, analogicznie do prezbitrium diecezjalnego ze swoim biskupem (s. 21, 79-83). Przebudowa parafii we wspólnotę wspólnot braterskich nie może być oderwana tak od sposobu jej kierowania, jak i od jej życia i działalności. Duchowni powinni otaczać najstaranniejszą opieką grupy parafialne oraz wszystkie osoby chętne do współpracy z Kościołem. Apostolska aktywność tych zespołów parafialnych zależy w dużej mierze od gorliwości i inspiracji duszpasterzy.

Szczególnie cenne są uwagi autora dotyczące ewangelizacji i katechumenatu współczesnego. Gartner uważa, że podstawową formą ewangelizacji i inicjacji chrześcijańskiej jest katechumenat jako forma opieki roztaczanej przez Kościół nad niedojrzałymi w wierze (s. 120-134). Trzeba tylko katechumenat dostosować do obecnych potrzeb ludzi, aby służył on budzeniu i

pielęgnowaniu wiary człowieka. Potrzebne jest też przemyślenie sposobu i zakresu przepowiadania przygotowującego do przyjęcia wiary (s. 135-167). Szczególna rola w ewangelizacji parafialnej przypada wspólnotom braterskim, w których dokonuje się konfrontacja własnego doświadczenia wiary z wiarą innych członków wspólnoty parafialnej.

Propozycje K. Gartnera, zawarte w recenzowanej książce, są interesujące i aktualne. Baza teologiczna i organizacyjna, na której ma się dokonać proponowana przez Gartnera odnowa parafii, jest solidna, a proponowana koncepcja odnowy pogłębiona i szeroka. Przeprowadzone w książce analizy odsłaniają bardziej praktyczne niż teoretyczne przygotowanie autora do prowadzenia takiej refleksji. Biorąc pod uwagę potrzebę większej współpracy teoretyków i praktyków duszpasterstwa, omawiana książka jest szczególnie na czasie. Ukazuje ona, że taka współpraca jest nie tylko konieczna, ale i możliwa.

Ks. Ryszard Kamiński